

Atatürk ve Suikast

Atatürk and The Assassination

Ali Satan *1935 Atatürk'e Suikast ve Sadakat: Meçhul Bir Suikastın Kronolojisi*, İstanbul, Timaş Yayınları, 2023, 304 s.
ISBN: 978-605-08-4785-7

Tuğba Ece ERALP*

*Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi,
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü,
Fatih, İstanbul, Türkiye

ORCID: T.E.E. 0000-0002-2993 1218

Sorumlu yazar/Corresponding author:
Tuğba Ece Eralp, İstanbul Üniversitesi,
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü,
Fatih, İstanbul, Türkiye
E-posta/E-mail: teceeralp@gmail.com

Başvuru/Submitted: 19.12. 2023
Kabul/Accepted: 20.12 2023

Atıf/Citation: Eralp, Tuğba Ece. "Atatürk ve Suikast: Ali Satan'ın, "Atatürk'e Suikast ve Sadakat: Meçhul Bir Suikastın Kronolojisi" adlı eserinin değerlendirmesi. *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları-Recent Period Turkish Studies* 44 (2023): 443-450.
<https://doi.org/10.26650/YTA2023-1406857>

Anahtar Kelimeler: Atatürk, Türkiye'nin İslam Dünyası Politikaları, Cumhuriyetin İlk Yılları, suikast

Keywords: Atatürk, Turkey and Middle East Turkey Early Republican Era, assassination

Ali Satan, 1990 yılında Marmara Üniversitesi Tarih bölümünden mezun olmuştur. Marmara Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü'nden yüksek lisans derecesini 1994 yılında, doktora derecesini 2001 yılında almaya hak kazanmıştır. İki yıl boyunca İngiltere'de arşiv ve kütüphane çalışmalarını yürütmüş, 2012 yılında doçent ünvanını almıştır. 2019 yılından beri görevine profesör ünvanıyla Marmara Üniversitesi Tarih bölümünde devam etmektedir. Ali Satan, *Türk ve İngiliz Belgelerinde Halifeliğin Kaldırılışı*, *Son Halife Abdülmecid Efendi*, *İstanbul'un Son Yüz Yılı*, *100 Soruda Birinci Dünya Savaşı*, *Irak'ta İngiliz İşgal Yönetimi 1914-18*, *Ya İstiklal Ya Ölüm*, *100 Soruda Milli Mücadele*, *İngiliz Yıllık Raporlarında Türkiye 1920-1926* 6 cilt olarak neşrettiği telif eserlerdir. Bunların dışında Erdoğan Şentürk ile birlikte *Tanıkların Diliyle Kıbrıs Olayları (1955-1983)*, Prof. Dr. Zekeriya Kurşun ile birlikte *100 Soruda Çanakkale Muharebeleri*, Ahmet Şimşek ile birlikte *Milli Tarihin İnşası*, Prof. Dr. Necdet Öztürk ile *Türk Dünyasının Problemleri ve Çözüm Önerileri*, Prof. Dr. Süleyman Beyoğlu ile birlikte *Modern Türkiye Tarihi* kitaplarını da derlemiştir. 2003 senesinde Türk savaş esirlerinin konu edildiği *Bekle Beni Vatan*, 2008 yılında TRT'de *Dünden Yarına Kıbrıs*, 2013'te sekiz bölüm olarak ekranlara gelen *Osmanlı'da Ulaşım*, belgesellerinin metin yazarlığı ve danışmanlığını yapan Ali Satan, 2020 yılında on iki bölüm olarak yayınlanan "Ya İstiklal Ya Ölüm" dizisinin tarih danışmanlığını da üstlenmiştir. Bunların dışında TRT İstanbul Radyo ve Televizyonlarında tarih programları hazırlayıp sunmuştur.

1935 Atatürk'e Suikast ve Sadakat: Meçhul Bir Suikastın Anatomisi, Ali Satan'ın yayınlanan son telif eseri olarak okuyucusunu bulmayı beklemektedir. Bu ilgi çekici çalışma, Türkiye'deki siyasi tarih çalışmalarına suikastlar üzerinden yeni bir bakış imkânı sunması dolayısıyla tartışılmaya değer görünmektedir. Ali Satan, kitabın Önsöz kısmında çalışmanın ortaya çıkış hikayesine yer verdikten sonra okuyucunun ve daha sonra bu meseleye merak salacak olan araştırmacının işini bir hayli kolaylaştıracak güçlü literatür taramasına yer vermekte ve komploların, suikastların, tertiplerin izini sürececek bir araştırmanın nasıl yapılacağına dair yol gösterici ipuçları sunmaktadır. Eser, Cumhurbaşkanlığı Arşivini ve İngiliz Devlet Arşivini temel almakla birlikte Dışişleri Bakanlığı Arşivi, Emniyet Genel Müdürlüğü Arşivi gibi devlet ve kurum arşivlerinden, Türk basınından ve yabancı basından da etkin şekilde yararlanmaktadır. Literatür bilgisinin ve kaynak kullanımının yanı sıra, Satan'ın çalışması modern zamanlarda bilhassa Avrupa ve Osmanlı tarihinden çeşitli örneklerle müracaat ederek monark ya da veliaht düzenlenen suikastların tarihinde gezinmektedir. Hiç şüphesiz, bir suikasttan beklenen şey tarihsel-toplumsal gelişmelerin seyrini keskin şekilde değiştirmesidir. Satan da bu hatırlatmayı yaparcasına, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu arşidükü veliaht Franz

Ferdinand'ın Saraybosna'da uğradığı suikastın Harb-i Umûmî'nin başlamasında “sudden cause” (beklenmedik/ani sebep) kalıbına uyan bir rol oynadığını göstermektedir. Elbette devlet adamlarına yönelik suikastlar iki savaş arası dönemde de, Soğuk Savaş sırasında da devam etmiştir ve yeni kurulan devletlerin liderlerinin hedef alınması yirminci yüzyıl tarihinin ayrılmaz bir parçası olmuştur.

Bu bağlamda Türkiye Cumhuriyetinin ilk dönemi incelendiğinde, Atatürk'e yönelik suikast denemelerinin sayısının oldukça fazla olduğu görülebilir. Profesör Satan bu olayları da zikretmektedir: Ali Galip Olayı, Mustafa Sagir Olayı, Manuk Manukyan Çetesi suikast teşebbüsü, Kadri Bilal teşebbüsü, Mustafa oğlu Abdülaziz olayı, İzmir Suikastı, Hacı Sami Olayı, Kahire Olayı gibi girişimlerin listesi başlı başına birer tarihi meseledir. Bu girişimlerin büyük bir kısmı hâlâ detaylıca araştırılmayı beklemektedir. ¹

Mustafa Kemal Atatürk, hayatı boyunca, kırk bir suikast girişimine maruz kalmıştır. Milli Mücadele döneminde başlayan bu suikast teşebbüsleri Cumhuriyet döneminde de devam etmiştir. Bahsedilen suikastlarda Ermeni Komitacıların, Yüz Elliliklerin, Eski İttihatçıların ismi geçmektedir. Bu teşebbüslere bakıldığında, sebeplerin Mustafa Kemal'in karizmatik liderliğinin yeni rejimin çok önüne geçmiş olması, Mustafa Kemal'in varlığı ortadan kaldırılırsa yeni rejimin kolaylıkla yıkılabileceği veya eski düzene geçişin kolaylaşacağına düşünülüyor görülmektedir. Diğer yandan Anadolu'nun belli bir kısmında kendi ülkesini kurmak isteyen etnik grupların Mustafa Kemal'in ölümüyle, onun etrafında toplanan Müslüman halkın içinde bulunduğu toplum sözleşmesinin çözüleceğini düşündüğü de görülmektedir, Sevr'de vaat edilen toprak taleplerinin yerine getirileceğinin beklendiği de... Bu suikast teşebbüslerinin istihbaratı erkenden edinilmiş ve karşı tedbirlerle önüne geçilmiştir.

Ali Satan'ın çalışmasının birinci bölümünün temeli suikast girişiminin haber alınması ve karşı tedbirler ve istihbari faaliyetler üzerine olmuştur. Burada odaklanılan suikast girişimi ise 1935 yılındaki girişim olmuştur. Bu girişim Britanya'nın Ankara'daki büyükelçisi Sir Percy Loraine tarafından dönemin İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'ya haber verilmiştir. Verilen bilgiye göre, Atatürk'ün canına kast edecek bir grup 30 Temmuz'da Beyrut'tan hareket etmiştir.² Ayrıntı içermeyen bu istihbari bilgi Emniyet Teşkilatını harekete geçirmiş, daha önce Beyrut Konsolosluğundan alınan benzer bir istihbarat da göz önüne alınarak konu Mustafa Kemal Atatürk'e arz edilmiştir.³ Daha sonra polis takibati

1 Ali Satan. *1935 Atatürk'e Suikast ve Sadakat: Meçhul Bir Suikastın Anatomisi*, (İstanbul:Timaş Yayınları, 2023.s.20-23)

2 a.g.e.,s.29-30.

3 a.g.e.,s.31.

başlamış, bu kişilere kendi manda yönetiminde yardım ve yataklık etme ihtimali bulunan Fransa'ya bir muhtıra verilmiştir.⁴ Bu sırada Eşref Kuşçubaşı, Çerkez Ethem ve kardeşi Çerkez Reşit'in de ismi geçmektedir ve bu kişiler de İngiliz mandası altında yaşayan ülkelerde ikamet etmektedirler. Şaşırtıcı olan ise o sırada TBMM çatısı altında milletvekili olarak bulunan Ali Saip'in (Ursavaş) de bu suikast planının içinde adının geçmesidir. Soruşturma sırasında Britanya mandası altındaki Umman'da ikamet eden Çerkez Ethem ve Hayfa'da bulunan kardeşi Çerkez Tevfik'in ve ismi mefuf kişilerin ikametgâhlarında arama talep edilmiş, bu talepler yerine getirilmiştir. Arama yapılmış ve tedbir olmak üzere Türk makamlarınca bildirilen kişiler daha sonra serbest bırakılacaklarsa da tutuklanmıştır.⁵ Yine aynı vakitlerde Emniyet Umum Müdürü ve Fransa'nın Manda İdaresi Emniyet Umum Müdürü mesele hakkında görüşmek için bir araya gelmiştir.⁶ Bu sırada Kocaeli Valiliğinden gelen bazı belgelerle bu suikast girişimiyle bağlantılı ya da münferit Ermeni Taşnakçılar tarafından planlanan bir suikast girişimi de haber alınmıştır. Ayrıca Dâhiliye Vekâletinden, İtalya namına çalışacak ve Yunanistan üzerinden Türk topraklarına giriş yapacak Ermeni ve Türklerden oluşan başka bir grubun da suikast girişimi istihbaratı gelmiştir.⁷ Yine Yunanistan topraklarında Hilafet ve Saltanat-ı Siyasiye Cemiyetinden farklı olarak İttihad-ı İslam adlı cemiyet tarafından da bir suikast çetesi oluşturulduğu haberi Ankara'ya verilmiştir.⁸ Bu sırada Türk topraklarında suikastla ilgili soruşturmalar ve aramalar devam etmektedir. Seyhan Valisi Tevfik Hadî Baysal şahsen operasyon mahalinden bilgiler vermektedir. Ali Saip'in ikametgâhında mühimmat bulunması ve suikastta adı geçen kişilerle tanışıklığın bulunması Ali Saip'i zan altında bırakmıştır.⁹ Maraş Valisi Adli Bayman da operasyonlara bizzat katılmış, şüpheli kişilerin de bir kısmı ele geçirilmiştir. Suikast tertipçilerinden bir kısmı ise Suriye'ye kaçmıştır.¹⁰

Satan'ın kitabının ikinci bölümünde suikast teşebbüsünün halka duyurulması, sivil bürokrasi, yazarlar ve halkın bu teşebbüse tepkileri aktarılmaktadır. 15 Ağustos tarihinde öğrenilen suikast teşebbüsü bilgisinin halka duyurulması Ekim 1935'e rastlamaktadır.¹¹ Haberlerde, yapılan sıkı tahkikat ve takibat hakkında bilgiler verilmiştir. Şüphesiz, en çok sansasyon yaratan olay Lozan Antlaşması'nda yer alan genel af bildirgesinin

4 a.g.e.,s.33.

5 a.g.e.,s.45-47.

6 a.g.e.,s.47.

7 a.g.e.,s.48.

8 a.g.e.,s.50.

9 a.g.e.,s.51.

10 a.g.e.,s.59-60

11 a.g.e.,s.80.

dışında bırakılan 150'likler değil, Ali Saip isminin suikastta geçmesi olmuştur.¹² Çünkü Ali Saip Bey 1925 yılında Doğu Anadolu'daki İstiklal Mahkemesinde önce üye, sonra başkan olarak görev yapmış bir kişidir. Ancak on yıl sonraki mevcut durumda, suikast için Türk topraklarına giren kişilerin sevk ve idaresi konusunda taahhüt verdiği iddiası bulunmaktadır. Ali Saip, isnad edilen suçun gerçeklikle bir alakası olmadığını iddia etse de Türk basını bu meselenin peşini bırakmamıştır. Konya vekili Ali Fuad, Muğla vekili Yunus Nadi, Rize vekili Fuat Bulca tarafından masuniyeti teşriyesinin ref'i istenmiş, Adliye ve Teşkilat-ı Esasiye Komisyonlarından Muhtelit Komisyon konuyla ilgilenmiştir. Konu Meclise sunulmuş; İsmet İnönü, Kazım Özalp gibi isimlerin de izlediği oturumlar neticesinde masuniyeti teşriyesinin ref'i'ne karar verilmiştir. Kürsüye çıkan Ali Saip, gözyaşları içinde Mustafa Kemal Atatürk'e ve Cumhuriyete bağlılığını tekrar etmiş, "Çerkez hainler"le işbirliği içinde olmadığını, onu bugüne kadar temiz bir şekilde getiren kuvvetin damarlarında akan Türk kanı olduğunu söylemiş ve kendisinden emin bir şekilde "Teşrii masuniyetimi ref' etmezseniz size arkadaş demem" diyerek kürsüden ayrılmıştır. Ne var ki Ali Saip daha sonra tutuklanmış ve hücre hapsinde tutulmuştur.¹³

Gazeteler aracılığıyla suikast girişiminden haberdar olan halk tepkilerini protesto gösterileriyle, telgraflarla ve mektuplarla Mustafa Kemal Atatürk'ün kendisine ve Cumhuriyetin yönetim şekline sadakatini tekrar göstermiştir. İzmir'de 50.000 kişinin katıldığı bir miting düzenlenmiş, İstanbul Üniversitesi'nde ise bir protesto eylemi gerçekleştirilmiştir. Diyarbakır, Tekirdağ, Balıkesir, Çorum, Denizli, Gümüşhane, Muğla, Kastamonu, Bursa, Adapazarı, Çankırı, Eskişehir, İzmit, Giresun, Afyon, Antalya, Urfa, Adana, Mersin, Isparta, Konya, Sivas, Kayseri, Yozgat gibi illerde, Burhaniye, Kula, Tosya, Balya, Ödemiş, Edremit, Mucur, Mustafakemalpaşa, Milas, Zile, İnebolu, Silifke, Erdek gibi ilçelerde protesto gösterileri gerçekleştirilmiştir.¹⁴ Gelecekteki araştırmalar için bu protestoların yerel basın ve yayın organlarından takip edilmesi bir araştırma konusu olarak önümüzde durmaktadır. Bunların dışında, Türkiye'de yaşayan gayrimüslim cemaatlerin liderleri ve temsilcileri de bu suikast girişimini tel'in ve protesto eylemlerine katılmıştır.¹⁵ Bunların dışında, yurtdışından suikast ekibinin bağlantısı olduğu ortaya çıkan ülkelerden bu suikast girişimini lanetleyen ve durumun Türkiye ile ilişkilerin bozmasına sebebiyet verme ihtimalinden doğan huzursuzluk basına ve diplomatik yazışmalara konu olmuştur.¹⁶

12 a.g.e.,s.84.

13 a.g.e.,s.87-97.

14 a.g.e.,s.102-150

15 a.g.e.,s.151-157.

16 a.g.e.,s.171-176.

Kitaptaki üçüncü bölüm ise suikast teşebbüsünün mahkemedeki serencamına yer vermektedir. Kısaca bahsetmek gerekirse, söz konusu mahkeme Türk basınına 9 Ocak 1936 tarihinde yansımıştır. Davaya konu şahıslar Arif, Ali Saip, Yahya, Şemsettin, Şaban, İsmail, İdris ve Aziz Üzeyir adlı kişilerdir. Mahkeme kalabalık bir kitle tarafından dinlenmiş, mahkeme salonuna giremeyen halk adliye binasının önünde beklemiştir. Mahkemeye gösterilen ilgi ilk celseyle sınırlı kalmamış, diğer celselerde de bu ilgi devam etmiştir. Mahkemenin hakimi Osman Talat İltekin, savcısı ise Baha Arıkandır.¹⁷ Mahkemede ilk olarak Yahya dinlenmiş, verdiği ilk ifadeleri işkence altında verdiğini daha sonra işkence altında verdiği ifadeden döndüğünü yeniden işkence ile karşı karşıya gelince emniyet mensupları konuşurken Ali Saip ismini duyduğunu ve bu ismi bu yüzden verdiğini belirtmiş, isnad edilen suçu kabul etmediğini söylemiştir. Savcı suçu kabul eden ve reddeden ifadelerinde benzerlikler olduğunu altını çizmiş, Yahya da benzerliklerin doğru olduğunu beyan etmiştir.¹⁸ Daha sonra istiklal madalyası sahibi Üzeyir dinlenmiş, kanıt olarak mahkemeye sunulan mektubun zor altında yazdırıldığını söylemiş, Ali Saip'i tanıdığını kendisine çiftliğini sattığını ancak 3-4 yıldır yüz yüze gelmediklerini beyan etmiştir.¹⁹ Her ikisi de ifadelerini baskı ve işkence altında verdiklerini söylemişse de, savcı bu iddiayı kesin bir dille reddetmiştir.²⁰ Daha sonra Üzeyir'in kardeşi Arif dinlenmiştir. Çerkez Ethem ve kardeşi Tefvik ile Amman'da terzi olarak çalışırken tanıştığını belirten Üzeyir, mezkur isimlerle hiç siyaset konuşmadıklarını belirtmiştir.²¹ Olaylarla hiçbir bir alakası olmadığını söyleyen İdris, suikastın ne demek olduğunu bile bilmediğini söylemiştir.²² Kişiler birbirlerini tanıdıklarını ancak ağız birliği etmişçesine birbirlerini yıllar önce gördüklerini dile getirmişlerdir. Daha sonra nahiye müdürü Şemsettin dinlenmiş, görevini ifâ ettiğini, Kaçakçı Hamdi'nin Üzeyir'e gitmek üzere olduğunu haber aldığını ve durumu kaymakama haber verdiğini söylemiş, daha sonra tutuklanarak Ankara'ya getirildiğini ve son olarak mahkemenin huzurunda olduğunu söylemiştir.²³ Vaktin geç olması sebebiyle celse kapatılmış, sonraki celsede tahkikatı derinleştiren emniyet raporları okunmuş, söz hakkı doğan kişiler mahkemeye izahat vermişlerdir. Raporların bir kısmı Satan'ın eserinde bulunmaktadır. Şevket Oğuz imzasını taşıyan raporda Ali Saip'in adımlarının uzun süreden beri takip edildiği anlaşılmaktadır. Ali Saip mahkemedeki kişileri tanıdığını ancak uzun yıllardır görmediğini tıpkı

17 a.g.e.,s.180.

18 a.g.e.,s.184-189.

19 a.g.e.,s.189-191.

20 a.g.e.,s.191.

21 a.g.e.,s.191-192

22 a.g.e.,s.195.

23 a.g.e.,s.193-195.

diğerleri gibi beyan etmiştir. Ankara Emniyet teşkilatından kişilerle yaptığı görüşmelerin içeriği hakkında da bilgi vermekten imtina etmemiştir.²⁴ Gizli tanıklar ve iddianamede zikredilmeyen yeni raporlar bu celsede sahneye çıkmış, hakim bu suikast girişiminin Suriye ve Umman'da hazırlandığını yani Çerkez Ethem ve kardeşleriyle alakası olduğunu ima etmiştir.²⁵ Üçüncü celse gizli oturum şeklinde gerçekleşmiştir. Dördüncü celsede Ali Saip Bey yine başrol oynamış, Nevzat Tandoğan mahkemeye intikal etmeyen bazı görüşmelerden mahkeme heyetini haberdar etmiştir. Bu celsede Ali Saip'in farklı zamanlarda Şükrü Kaya'ya gönderdiği telgraf ve Mustafa Kemal Atatürk'le olan görüşmelerinden bahsedilmiş, rejime ve Atatürk'ün şahsına bağlılık ve üst düzey devlet adamlarının Ali Saip'e olan güveni referans verilerek suçsuzluk ispat edilmeye çalışılmıştır.²⁶ Beşinci celse Suriye'den yeni tanıklar geleceği için ertelenmiştir.²⁷ Altıncı celsede hazırlanan iddianamenin okunması altı saat sürmüş, sonraki celsede suçlular müdafaaalarını yapmış ve dava ileri bir tarihe ertelenmiştir. 17 Şubat'ta Dâhiliye Müsteşarı Vehbi Bey, Ankara Valisi Nevzat Tandoğan ve Emniyet Müdürünün dinlenmesine karar verilerek mahkeme tekrar ertelenmiştir.²⁸ Gerçekten de Emniyet-i Umumiye İstihbarat teşkilatının raporları bahsedilen cürmün işlenmiş olabileceğine dair kuvvetli hissiyatlar uyandırmış ise de neticede bahsedilen kişiler dinlenmiş ve sanıkların beraatine karar verilmiştir. Savcı, sonuçtan müsterih olmayarak davayı temyize göndermiştir, ancak bu safhada beraat kararı kesinleşmiştir. Mahkemenin değerlendirmesine göre, sanıklar yeterli kanıt bulunmaması sebebiyle beraat etmiş görünmektedir. Ancak bu davayla, eski Osmanlı vilayetleri ve Türkiye Cumhuriyeti sınırlarında kaçakçılık faaliyetleri olduğu ortaya çıkmış ve milletvekili Ali Saip'in de bu faaliyetlerle alakası olduğu tespit edilmiştir. Satan'ın aktardığına göre dava sonrasında Mustafa Kemal Atatürk, Ali Saip (Ursavaş)'in ısrarlı taleplerine rağmen bir daha görüşmemiştir. ²⁹1939'da, aynı yılın 26 Eylülünde vefat edecek olan Ali Saip yeniden milletvekili seçilmiştir.

Davanın sonucunda suikast iddiasının asılsız bir ihbardan ziyade bir komplo olacağı tezi üzerine gidilmiştir. Bu suikast girişimi kamuoyunun Atatürk'ün liderliği ve Cumhuriyet reformlarına daha sıkı bağlanmasına hizmet etmiştir. Bunun yanı sıra, giderek gergin bir hal alan Avrupa siyasetinde kendisine müttefik arayan hükümet, bu girişimi 1935'in başlarından itibaren Akdeniz'de yayılma politikasını güden İtalya'ya karşı

24 a.g.e.,s.206

25 a.g.e.,s.214-215.

26 a.g.e.,s.218-221.

27 a.g.e.,s.221.

28 a.g.e.,s.221-223.

29 a.g.e.,s.237.

Britanya'ya yakınlaşmak için bir fırsat olarak kullanmıştır³⁰ Ancak bu yakınlaşma isteği tek taraflı değildir; İtalya'nın Akdeniz'deki ve Habeşistan'daki emellerini kendi politikaları için tehlikeli gören Britanya tarafından da hoşnutlukla karşılanmıştır, ³¹ belki de suikast girişimi bu mesele müttefiklik bağlarının güçlendirilmesi için araçsallaştırılmıştır. Türkiye bu ihbarı değerlendirerek ve karşı tedbirler aldığını göstererek hem kamuoyuna hem de yurtdışına Cumhuriyetin mevcudiyetinin devamına dair bir mesaj verme fırsatı bulmuştur. Bunun dışında Osmanlı hanedan mensupları, 150'likler, Ermeni gruplar bu teşebbüsle bağlantılı görülmüş ve Türkiye üzerinde çıkarları olan ülkelerin bu grupları tahrik etmeleri ayrı bir istihbari faaliyetin konusu haline gelmiştir.³² Türkiye'nin güvenlik endişeleri çeşitli ülkeler tarafından asılsız ihbarlarla meşgul edilmiş ve güvenlik teşkilatlarının mesaipleri üzerinde dikkatle durmaları gereken diğer meselelerden uzaklaşmıştır. Yine de mahkeme sürecinde yargının kamuoyunun ve siyasetin baskısı altında kalmadan karar verebildiği görülmüştür; ancak ne yazık ki Türk kamuoyu bu meseleyle yaklaşık bir yıl boyunca meşgul olmuştur.³³

Ali Satan'ın çalışması *1935 Atatürk'e Suikast ve Sadakat Meçhul Bir Suikastin Anatomisi* hem suikastlerin tarihine, hem Türkiye'de kamuoyunu meşgul eden politik nitelikli davaların tarihine, hem de Atatürk dönemi Türk siyasi tarihine ilgi duyanların istifade edebileceği, zengin kaynak kullanımıyla dikkat çeken bir araştırma olmuştur. Kitap, sadece tarihçilerin değil diğer sosyal bilimcilerin araştırmalarına hem ilham verecek hem yol gösterici olacak bir nitelik taşımaktadır, bu nedenle okunması ve kütüphanelerin raflarında yer bulması elzemdir.

KAYNAKÇA

Satan, Ali. *1935 Atatürk'e Suikast ve Sadakat: Meçhul Bir Suikastin Kronolojisi*, İstanbul: Timaş Yayınları, 2023.

30 a.g.e.,s.241.

31 a.g.e.,s.242.

32 a.g.e.,s.242.

33 a.g.e.,s.242-243.